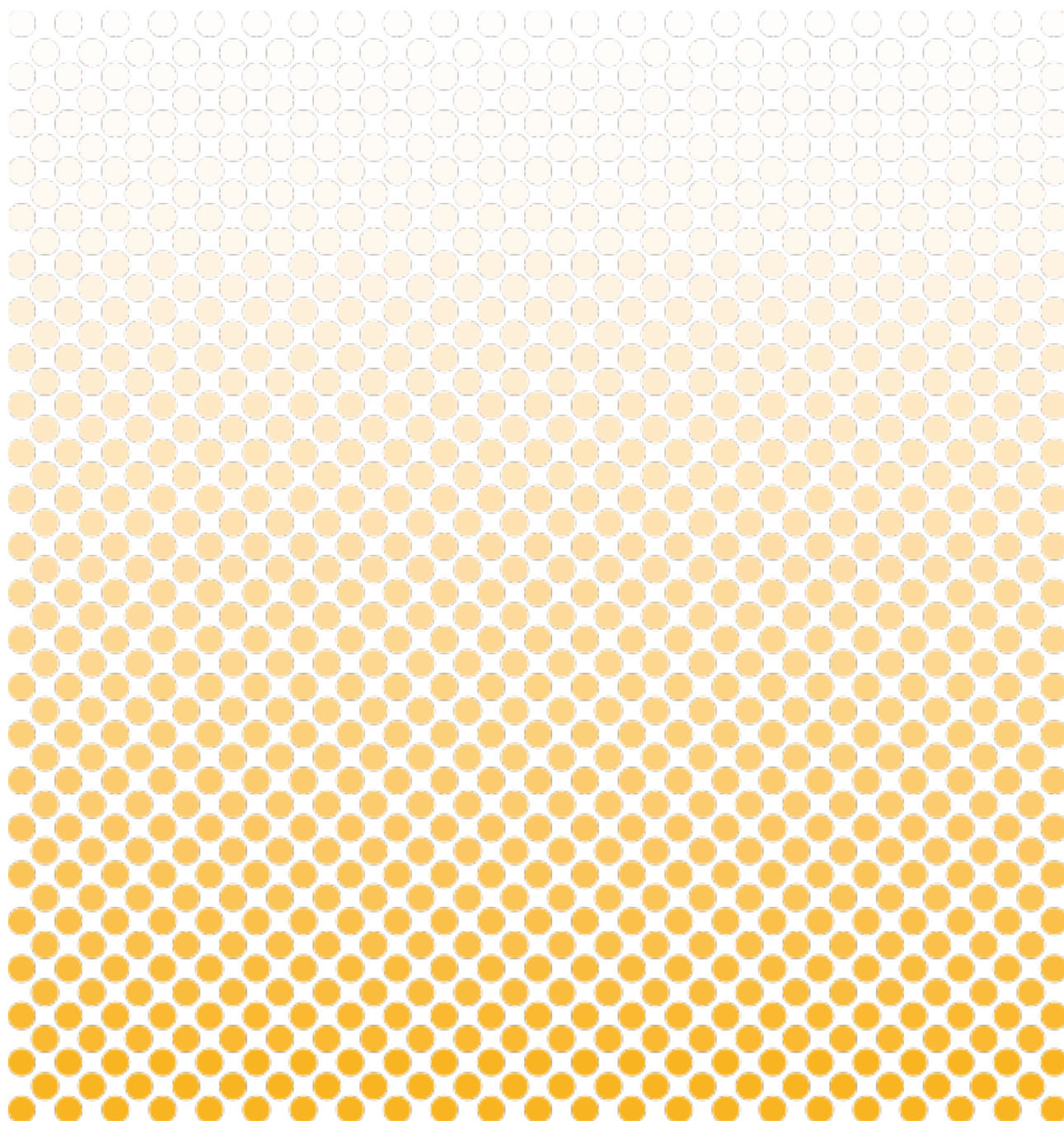

**Oficina Antifrau
de Catalunya**

CORRUPCIÓ I DRETS HUMANS

Compartir agendes per al bon govern

"la lluita contra la corrupció suposa no només una pedra angular de l'Estat de dret, sinó també un component clau d'una veritable democràcia i un element essencial per a assegurar la protecció dels drets humans"

ASSEMBLEA PARLAMENTÀRIA DEL CONSELL D'EUROPA
Resolució 2170: Promoure la integritat en la governança per a fer front a la corrupció política, 2017

Aquesta guia s'ha elaborat a partir de l'*Estudi sobre els vincles entre la corrupció i els drets humans*. La guia constitueix una eina divulgativa d'aquest estudi i té com a objectiu sensibilitzar sobre l'impacte de la corrupció en els drets humans i sobre la importància d'incloure un enfocament de drets humans en la lluita contra la corrupció.

Oficina Antifrau de Catalunya | Direcció de Prevenció

Autoria: David Bondia, Karlos Castilla, June Orensa (Institut de Drets Humans de Catalunya)

Elaboració: Águeda Mera, June Orensa (Institut de Drets Humans de Catalunya)

Reconeixement – no comercial – sense obra derivada:

no es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades

Desembre de 2020

www.antifrau.cat | prevencio@antifrau.cat

Contingut

1. PER QUÈ UN ENFOCAMENT DE DRETS EN LA LLUITA ANTICORRUPCIÓ?.....	4
1.1. Estat de dret, democràcia i drets humans.....	4
1.2. Vulneracions de drets humans per actes de corrupció.....	5
1.3. Sinergies entre la defensa de drets humans i la lluita contra la corrupció..	6
1.4. Corrupció des de l'Enfocament de Gènere i Basat en Drets Humans	7
2. APLICACIÓ PRÀCTICA DE L'ENFOCAMENT DE DRETS EN LA LLUITA ANTICORRUPCIÓ	10
2.1. Quan un acte de corrupció vulnera els drets humans?.....	10
2.2. Com identificar si un acte de corrupció vulnera els drets humans?	11
2.3. Quines obligacions té l'administració davant de vulneracions de drets humans provocades per actes de corrupció?	15
3. RECOMANACIONS PER A AVANÇAR EN L'APLICACIÓ DE L'EBDH A LA LLUITA CONTRA LA CORRUPCIÓ	17
ANNEX: Infografies	18
Corrupció i drets humans: Compartir agendes per al bon govern	19
Enfocament de gènere i basat en els drets humans.	
Avantatges de la seva aplicació en la lluita anticorrupció	20
Vulneracions de drets humans per actes de corrupció	21
Quan un acte de corrupció vulnera els drets humans?	
Passos per a la identificació.....	22
Obligacions de l'administració en matèria de drets humans	23

1. PER QUÈ UN ENFOCAMENT DE DRETS EN LA LLUITA ANTICORRUPCIÓ?

Poden els actes de corrupció vulnerar drets humans? Sembla que la resposta més evident és afirmativa, no obstant això, és necessari una anàlisi per a aprofundir en la reflexió i l'estudi sobre els vincles i els àmbits de connexió per a avançar cap a un treball conjunt en el qual la lluita contra la corrupció i la protecció dels drets humans se secundin i reforcin mútuament.

1.1. Estat de dret, democràcia i drets humans

Els drets humans participen en la configuració de la democràcia i l'Estat de dret és el mecanisme a través del qual s'organitza el poder públic per a donar concreció a l'organització legítima del poder.

Els impactes en un d'aquests elements tenen conseqüències en els altres, en tant que constitueixen un entramat complex i interrelacionat. D'aquí sorgeix una connexió directa entre l'ideal democràtic amb la corrupció: la **pèrdua de confiança de la ciutadania** en les institucions democràtiques amb la conseqüent pèrdua de legitimitat tant per a l'Estat de dret com per a la democràcia.

En una societat democràtica les decisions de les autoritats es fonamenten en la cerca del bé comú i en el tracte a les persones en condicions d'igualtat. **Els actes de corrupció desvien les decisions des del bé comú cap a beneficis particulars**, generant privilegis -sobretot en l'accés a la presa de decisions- i trencant així la base de la convivència democràtica.

En afectar-se la igualtat formal i substantiva, es veu minvada la democràcia; en afectar-se les institucions democràtiques, el control interinstitucional, la supremacia de la llei i el poder judicial, s'afebleixen les bases de l'Estat de dret. Això té evidents conseqüències en matèria de drets humans, els principis vertebradors dels quals són el principi d'igualtat i de no discriminació.

En la mesura en què la corrupció comporta el desviament de recursos públics que podrien destinar-se a realitzar i garantir drets humans, i imposa requisits addicionals pel seu gaudi i exercici, resulta especialment nociva per als grups més vulnerabilitzats. La corrupció transgredeix el principi d'igualtat i no discriminació en la mesura en què crea distincions que exclouen, restringeixen o prefereixen, impeding un exercici igualitari.

En resum, la corrupció genera un doble efecte:

- La desconfiança social cap a les autoritats que utilitzen l'administració per a beneficis privats.
- L'afectació en els pressupostos necessaris perquè les administracions compleixin amb les seves obligacions i garanteixin els drets humans.

Tenint en compte que la corrupció afecta a les persones, les comunitats i la societat en el seu conjunt, no és possible pensar-la com un il·lícit sense víctimes. Davant casos o sistemes de corrupció, els Estats i les administracions tenen l'obligació d'identificar a les víctimes, determinar el

dany causat i prendre les mesures adequades per a la seva reparació integral.

DRETS HUMANS, BÉ JURÍDIC PROTEGIT

Els tipus delictius que es corresponen amb actes de corrupció s'engloben normalment en la categoria de "*delictes contra l'Administració Pública*". Aquesta categorització implica que el bé jurídic protegit és el "*correcte acompliment de les tasques i deures que es deleguen i descarreguen en determinades persones perquè administrin l'Estat en benefici dels ciutadans*". No obstant això, el contingut dels béns jurídics protegits pels delictes relacionats amb actes de corrupció inclou també el respecte, la promoció i la protecció dels drets humans de les persones i grups de persones afectats per aquests actes. Podem considerar que el bé jurídic protegit pels delictes tipificats com a actes de corrupció són també els drets humans i les llibertats fonamentals i, en conseqüència, correspon una atenció central en les víctimes.

1.2. Vulneracions de drets humans per actes de corrupció

La corrupció comporta sempre conseqüències negatives per als drets humans en tant que genera dubtes sobre l'efectivitat de les normes i dels mecanismes habilitats per a exigir el seu respecte, però des d'un punt de vista jurídic no podem afirmar de manera automàtica que un acte de corrupció vulneri els drets humans sense que es realitzi una anàlisi específica del cas. L'acte corrupte a vegades no suposa una violació directa dels drets humans, però sempre afecta a aquests: o bé encarint o dificultant l'accés a un servei; o impossibilitant o reduint la qualitat en la prestació del servei.

Més enllà d'aquests impactes negatius, resulta clau determinar i concretar quan els actes de corrupció suposen violacions de drets humans i, per tant, un incompliment de l'administració de les seves obligacions legals nacionals i internacionals.

És necessari establir un vincle amb rellevància legal entre l'acte de corrupció i la violació dels drets per a aplicar el marc conceptual dels drets humans, amb potencial efecte legal. Per això distingim entre les pràctiques corruptes que:

- **Directament violen un dret humà:** quan la corrupció és realitzada deliberadament com a mitjà per a violar un dret.
- **Condueixen a la violació indirecta d'un dret humà:** quan la corrupció és un factor essencial en una cadena de fets que finalment desemboquen en la violació d'un dret, però l'acte de corrupció en si mateix no produeix la vulneració.

- **No pot establir-se un vincle causal amb la violació d'un dret específic més que de manera remota:** quan l'acte corrupte és un més entre un conjunt de factors que envolten la vulneració d'un dret.

1.3. Sinergies entre la defensa de drets humans i la lluita contra la corrupció

La lluita contra la corrupció i la defensa dels drets humans comparteixen uns fonaments i objectius comuns bàsics i la seva principal connexió radica en el fet que els drets humans es veuen negativament afectats pels actes de corrupció.

La defensa dels drets humans mira de posar límits al poder i la corrupció és un abús de poder. Mentre les estratègies anticorrupció poden tenir un efecte positiu en el gaudi i exercici dels drets humans, el foment dels drets humans redueix les oportunitats de corrupció.

Estratègicament comparteixen la seva lluita en la protecció de certs principis que tenen relació directa amb l'exercici dels drets humans: la no discriminació, la transparència, la rendició de comptes i la participació.

En resum, destaquem tres aspectes fonamentals en relació amb la convergència entre corrupció i drets humans:

1. l'**impacte negatiu** que té la corrupció en els drets humans;
2. la **relació positiva** resultant de l'aplicació dels principis de drets humans en la lluita contra la corrupció; i,
3. la **necessitat de respectar els drets humans** en qualsevol estratègia que es dugui a terme davant la corrupció i, per tant, les necessitats que totes dues lluites es complementin i es retroalimentin, encara sabent que no tot acte de corrupció comporta una violació de drets humans.

RECOMANACIONS DELS ÒRGANS INTERNACIONALS DE DRETS HUMANS

Els òrgans internacionals de vigilància i aplicació dels drets humans indiquen que la promoció i l'enfortiment dels drets humans constitueixen en si mateixos mesures preventives contra la corrupció i fins i tot formulen recomanacions per a fer-los front:

- a) la corrupció soscava la capacitat de l'Estat de mobilitzar recursos destinats a la prestació de serveis essencials per a donar efectivitat als drets humans;
- b) la corrupció provoca discriminació en l'accés als serveis públics en favor dels qui poden influir en les autoritats, per exemple, mitjançant suborns o recorrent a la pressió política;
- c) la vulneració del deure de l'administració de protegir els drets humans es veu facilitada quan no existeixen salvaguardes suficients per a fer front a la corrupció;

- d) és necessari protegir a qui denuncia irregularitats;
 - e) és necessari establir mecanismes especialitzats de lluita contra la corrupció, garantir la seva independència i dotar-los de recursos suficients.
-

1.4. Corrupció des de l'Enfocament de Gènere i Basat en Drets Humans

La corrupció és un problema global i multidimensional, no merament economicista i local, per la qual cosa és necessari abordar-la de manera holística. L'atenció exclusiva en el desenvolupament econòmic és incompatible amb els objectius de la lluita contra la corrupció i, per tant, es fa necessari un enfocament que posi de manifest els efectes que la corrupció té en la vida de les persones.

La lluita contra la corrupció, per tant, només pot ser plenament eficaç a través d'un Enfocament de Gènere i Basat en els Drets Humans (EGiBDH). Aquest enfocament és un marc conceptual que, des del punt de vista formal, està basat en les normes internacionals de drets humans i, des del punt de vista operacional, s'orienta a la promoció i a la protecció dels drets humans. El seu propòsit és analitzar les desigualtats que es troben en el centre dels problemes i corregir les pràctiques discriminatòries i l'injust repartiment del poder, recursos i oportunitats.

L'aplicació de l'EGiBDH suposaria els següents avantatges per a la lluita contra la discriminació i per a la protecció dels drets humans.

- **L'EGiBDH posa al servei de l'acció anticorrupció el marc normatiu sobre drets humans.**

L'Enfocament atorga nous criteris de causalitat, perquè la lluita anticorrupció és una política pública sustentada en obligacions internacionals que els Estats han contret en ratificar diversos tractats internacionals en matèria de drets humans. D'aquesta forma, la lluita contra la corrupció quedaria també sota la competència dels òrgans internacionals de drets humans i la societat podria exigir-los. Vincular els actes de corrupció amb violacions dels drets humans crea noves possibilitats d'acció, i aquesta és una d'elles: la utilització dels diferents mecanismes nacionals, regionals i internacionals de supervisió del compliment de les normes de drets humans.

D'aquesta forma, la proposta de dotar als instruments anticorrupció d'un enfocament de drets humans millorarà aquests instruments en termes polítics i morals i, per tant, garantirà una millor implementació de les mesures anticorrupció.

- **L'EGiBDH atorga una posició central a les víctimes, possibilita la denúncia i minimitza les oportunitats per al comportament corrupte.**

L'EGiBDH centra l'atenció en les persones, especialment en les que es troben en situació de vulnerabilitat, que són les que tendeixen a patir un perjudici desproporcionat quan són víctimes de la corrupció, proposant l'adopció d'una perspectiva de gènere, des d'un punt de vista interseccional, i oferint pautes per al disseny i la implementació de

possibles polítiques anticorrupció. D'aquesta manera es visibilitzen les desigualtats de poder que comporta la corrupció i rescata de l'oblit institucional a les víctimes.

Quan es presenten casos o sistemes de corrupció és necessari que els Estats i les administracions facin un esforç per identificar a les víctimes, determinar el dany causat i prendre les mesures adequades per a la seva reparació integral. S'emfatitza així la responsabilitat i obligacions de les administracions i es fa més visible l'impacte de la corrupció en les persones, en diferents col·lectius i en la societat en el seu conjunt.

Aquesta centralitat de les víctimes és important a més perquè posa en relleu les conseqüències negatives que els actes de corrupció tenen sobre les persones, sobre els grups més marginalitzats i sobre la societat en general i posa el focus en la persona que perpetra aquests actes, la qual cosa també limita les oportunitats del comportament corrupte.

— **L'EGiBDH atorga un paper central a la prevenció, no només a la sanció.**

L'Enfocament assenyala a l'Estat com a titular d'obligacions, no només com a responsable de sancionar l'acte corrupte sinó també de reaccionar davant les seves conseqüències negatives, entre altres, mitjançant la prevenció. Entre les mesures preventives eficaces figuren l'educació i les bones pràctiques en matèria de drets humans, així com la formació del personal públic i les campanyes de sensibilització pública.

Una comprensió clara de les connexions pràctiques entre els actes de corrupció i les normes en matèria de drets humans apoderaria a qui té reclams legítims per a exigir els seus drets contra la corrupció i ajudaria les autoritats públiques a respectar, protegir i complir les seves responsabilitats en matèria de drets humans a tots els nivells.

— **L'EGiBDH suposa més transparència i participació en la lluita anticorrupció.**

Derivada de la centralitat de les víctimes i de la importància que l'EGiBDH atorga a la participació i al paper actiu dels titulars.

En la mesura en què les administracions divulguin antecedents sobre les seves regles, plans, processos i activitats, es redueix la possibilitat d'actes i pràctiques corruptes. El mateix succeeix si es facilita l'accés públic a aquesta informació, ja que les institucions de supervisió i la ciutadania podran escutar a aquestes administracions. Les normes en matèria de drets humans protegeixen l'accés a la informació pública com a part del dret a la llibertat d'expressió. L'accés a la informació completa, actualitzada i comprensible és, a més, una condició necessària per a l'exercici d'altres drets.

L'apoderament de les persones més vulnerabilitzades a través del discurs dels drets humans, juntament amb polítiques que ataquen les discriminacions estructurals poden augmentar la participació i l'exercici de rendició de comptes. Aquesta participació disminueix les

oportunitats de corrupció i és un mitjà de control beneficiós per a les administracions, quan permet prevenir i detectar abusos.

Per a aconseguir una major transparència i participació, les administracions públiques han de posar els mitjans necessaris en tots els processos i mecanismes de presa de decisions.

DEFINICIÓ DE CORRUPCIÓ DES DE L'EGiBDH

L'EGiBDH posa de manifest la necessitat de dur a terme una revisió i redefinició del concepte de corrupció per a sortir del paradigma merament economicista i massa simplista que preval en l'actualitat i que entén la corrupció com "*un abús de poder públic per a guany privat*". La definició de la corrupció ha de reflectir que parlem d'un problema social i global per a poder adoptar, d'aquesta manera, en enfocament holístic per a combatre-la. La corrupció és un problema global i estructural que requereix solucions també globals i multidimensionals. Limitar les afectacions de la corrupció al pla econòmic invisibilitza totes aquelles situacions on el "guany privat" no és d'índole econòmica ni política com, per exemple, l'extorsió sexual que pateixen majoritàriament les dones.

La corrupció és la llista d'infraccions sancionables que, amb determinades característiques i sota l'encapçalament 'corrupció', tindrà efectes que, a vegades, suposaran violacions dels drets humans i, gairebé sempre que existeixi un ús indegut de fons públics, causarà un impacte en matèria de drets humans.

2. APLICACIÓ PRÀCTICA DE L'ENFOCAMENT DE DRETS EN LA LLUITA ANTICORRUPCIÓ

Tot acte de corrupció representa una afectació al dret a la igualtat i a la no discriminació, ja que suposa un tracte diferenciat injustificat i té un propòsit o efecte de tal índole.

No obstant això, per a aplicar el marc conceptual dels drets humans, amb potencial efecte legal, és necessari distingir entre aquelles pràctiques corruptes que suposen una violació dels drets humans d'aquelles que només tenen un impacte en els drets humans.

2.1. Quan un acte de corrupció vulnera els drets humans?

Per a determinar si un dret humà està sent violat a causa d'un acte de corrupció i poder aplicar el marc normatiu de drets humans, hem de distingir entre: actes que comporten directament, indirectament o remotament una violació.

- **Violació DIRECTA:** quan un acte corrupte es realitza deliberadament com un mitjà per a violar un dret. La corrupció pot també violar directament un dret humà quan una administració (o persona amb responsabilitat oficial) actua o omet actuar de manera que impedeix l'accés a un dret.

● EXEMPLES de violacions **directes** per actes de corrupció

Un suborn a un jutge o a una jutgessa afecta immediatament la seva independència i imparcialitat i, per tant, viola el dret a un judici just.

Quan una persona ha de corrompre al personal sanitari per a obtenir un tractament de salut en un hospital públic o a personal docent per a obtenir una inscripció a l'escola pública, s'infringeix el dret a la salut o a l'educació.

- **Violació INDIRECTA:** la corrupció és un factor essencial en una cadena d'esdeveniments que, eventualment, condueixen a la violació d'un dret. Sense un vincle directe, la corrupció pot contribuir de manera determinant en una cadena d'esdeveniments que desemboquen en la violació d'un dret.

● EXEMPLES de violacions **indirectes** per actes de corrupció

Si qui exerceix la funció pública permet la importació il·legal de deixalles tòxiques des d'altres països a canvi d'una contrapartida. Si aquest desfet se situa en, o pròxim a una zona habitada, els drets a la vida i a la salut de les persones residents serien vulnerats indirectament, com a resultat de l'acció corrupta.

Quan una persona denunciant és silenciada mitjançant assetjament i amenaces, els drets a la llibertat d'expressió i d'opinió poden resultar violats. En tal cas, a més de l'acte inicial de corrupció que la persona alertadora mirava de donar a conèixer, el més probable és que els actes que li succeïssin i que van violar els seus drets tindrien també a la corrupció com a causa indirecta de vulneració.

- **Violació REMOTA:** quan la corrupció és un factor entre molts altres que contribueixen al fet que es produeixi la vulneració d'un dret, però no pot establir-se una relació causal determinant.

● EXEMPLES de violacions **remotes** per actes de corrupció

En el supòsit en el qual personal de l'administració pública denegues de manera injustificada una targeta sanitària a una persona immigrant i aquesta, aflagada de determinades malalties, no pogués tenir accés a la sanitat pública i en acudir a una clínica privada sofrís una mala praxi amb seqüeles per a la seva salut. L'acte corrupte de denegació de la targeta constitueix un factor, entre molts altres, en l'afectació del dret a la salut.

Si per un cas de corrupció es denega el dret a la manifestació, vulnerant directament el dret, i posteriorment es produeixen protestes socials reprimides que erosionen el dret a la vida, la prohibició de la tortura i maltractaments o el dret a la llibertat d'associació.

2.2. Com identificar si un acte de corrupció vulnera els drets humans?

Evidentment, l'impacte de la corrupció no és abstracte i determinar-lo implica, d'una banda, concretar els tipus de violacions dels drets humans que tenen relació (directa, indirecta o remota) amb actes de corrupció. I, d'altra banda, analitzar si en el marc normatiu anticorupció creat hi ha referències a la seva vinculació amb els drets humans.

Per a determinar l'existència de possibles violacions de drets humans a partir de la comissió d'actes de corrupció, proposem seguir els següents passos:

1. **Identificar la pràctica corrupta i l'acte de corrupció:** fer una descripció dels actes irregulars o il·legals que s'han dut a terme i assignar-los una denominació concreta.
2. **Identificar a la persona o persones que duen a terme l'acte de corrupció:** l'establiment de les funcions i càrrec concret que exerceix una persona, amb l'objectiu de conèixer què és el que podia fer o devia no fer d'acord amb les obligacions i/o atribucions que té encomanades.
3. **Identificar l'obligació o facultat que s'incompleix o exerceix de manera irregular amb l'acte de corrupció:** ens permet fixar de manera clara l'abast d'aquestes obligacions o facultats que es veuen afectades en existir actes de corrupció.
4. Establir si l'obligació o facultat que s'incompleix o exerceix de manera irregular amb l'acte de corrupció té com a finalitat prevenir, respectar o garantir un dret humà:
 - a. Si la té, identificar el dret humà afectat.
 - b. Si no la té:
 - identificar la conseqüència de l'execució de l'acte de corrupció per a establir si pot existir una violació indirecta o remota, o
 - establir que no hi ha dret humà vinculat.
5. **Identificar a les persones que directament, indirectament o remotament resultin afectades** en els seus drets humans per l'acte de corrupció, amb especial èmfasi en grups vulnerabilitzats i per raó del seu gènere.

• PASSOS PER A DETERMINAR L'EXISTÈNCIA DE POSSIBLES VIOLACIONS DE DRETS HUMANS A PARTIR DE LA COMISSIÓ D'ACTES DE CORRUPCIÓ

1°	2°	3°	4°	5°	6°	7°
Pràctica corrupta	Acte de corrupció identificat	Obligació o facultat que s'incompleix o exerceix de manera irregular amb l'acte de corrupció	Dany general que produeix l'acte de corrupció	Drets humans directament afectats *	Drets humans indirectament afectats	Víctimes (possibles o determinades)
Descripció general la pràctica corrupta	Identificació de l'acte concret de corrupció (incompatibilitat, tracte de favor, conflicte d'interessos, ús indegut de recursos, etc.)	Identificació de la persona o persones que duen a terme l'acte de corrupció i l'obligació o facultat que té.	Relat breu del dany que es produeix amb l'acte de corrupció en la societat, grup o persona concreta per a determinar si hi ha drets humans afectats.	Llistat dels drets humans directament afectats amb l'acte de corrupció	Identificació dels drets humans que indirectament o secundàriament es podrien veure afectats a partir de l'acte de corrupció	Identificació de qui resulti directa (determinada) o indirectament afectat (determinable)
<i>Un funcionari responsable d'adjudicar habitatges a treballadors d'una empresa ferroviària les assigna a persones pertanyents al seu sindicat.</i>	<i>Conflicte d'interessos.</i> <i>Ús indegut de facultats.</i>	<i>Director de prestacions socials.</i> <i>Irregular adjudicació d'habitatges a treballadors.</i>	<i>Un nombre important de treballadors veu limitada la seva possibilitat d'exercir el seu dret a l'habitatge.</i>	<i>Igualtat davant la llei.</i> <i>Dret a l'habitatge.</i> <i>Drets laborals.</i>	<i>Dret a la protecció de la família.</i> <i>Dret a la propietat privada.</i>	<i>Directes: Treballadors amb dret.</i> <i>Indirectes: Famílies de treballadors i altres treballadors.</i>

* DIMENSIONS DELS DRETS HUMANS

En l'anàlisi de la situació dels drets humans afectats s'hauran de considerar necessàriament les sis dimensions dels drets (EBDH) ja que l'acte o pràctica corrupta pot afectar a qualsevol d'aquestes dimensions: disponibilitat, accessibilitat, qualitat, acceptabilitat, participació i sostenibilitat:

DISPONIBILITAT	L'existència i nombre d'infraestructures, recursos, equipaments, programes, béns o serveis disponibles per a la realització d'un dret.
ACCESSIBILITAT	La possibilitat d'accedir als serveis, infraestructures, recursos, béns en condicions d'equitat i sense discriminació, tant de gènere com en el sentit físic, d'abast geogràfic, cultural o religiós.
QUALITAT	La qualitat tècnica dels serveis, infraestructures, recursos, etc. valorada com l'oportunitat, integritat i efectivitat, així com per la qualitat humana, en tant que satisfaci les expectatives, tant de qui presta com de qui rep el servei.
ACCEPTABILITAT	Si els serveis, infraestructures, recursos, etc. responen als valors culturals i ètics de les persones usuàries, els satisfan i generen confiança entre ells. S'analitzarà especialment si són acceptables per les dones i les nenes i altres col·lectius amb especificitats concretes.
PARTICIPACIÓ	Grau d'implicació de les persones en el disseny, l'elaboració, la gestió i avaluació del servei o recursos que garanteixen un dret, considerant els diversos grups, especialment dones i nenes i les persones vulnerabilitzades.
SOSTENIBILITAT	Continuïtat en el temps del servei, infraestructures i recursos que permeten garantir un dret. Sostenibilitat influenciada pel grau d'apropiació i pertinença d'aquest servei o / i infraestructures.

2.3. Quines obligacions té l'administració davant de vulneracions de drets humans provocades per actes de corrupció?

Quan un acte corrupte suposa una violació de drets humans i es produeixen accions o omissions de l'administració que incompleixen les seves obligacions en matèria de drets humans, aquesta administració incorre en responsabilitat i sorgeix per a ella una nova obligació: complir amb l'obligació primària -la norma vinculant en matèria de drets humans- i reparar a la víctima.

Si es tracta d'un cas aïllat, es concreta en la reparació dels danys individuals i en l'exigència de responsabilitat als qui perpetren la violació. Si es tracta d'una situació estructural, a més de l'anterior han d'adoptar-se mesures orientades a transformar aquesta situació. El fonament d'això no està en l'obligació de reparar a les víctimes del cas concret, sinó en el deure de complir les obligacions primàries; és a dir, aquelles per l'incompliment de les quals es va causar la vulneració del dret.

L'administració té obligacions generals de respecte, garantia i compliment que concreten l'obligació de complir de bona fe els compromisos de l'administració i, a partir d'elles, establir la forma en què aquestes obligacions es relacionen amb la corrupció, donant naixement a l'obligació de reparar i a l'enfortiment de les garanties de no repetició.

A continuació veiem detalladament en què consisteixen cadascuna d'aquestes obligacions:

- **RESPECTAR:** consisteix a complir amb el mandat normatiu associat a cadascun dels drets i les llibertats consagrats nacionalment i internacionalment. Per tant, hi haurà un incompliment de l'obligació de respecte en matèria de drets humans quan un òrgan o personal de l'administració realitzi una cosa prohibida o ometi una actuació a la qual està obligat donant com a resultat una vulneració de drets.
- **COMPLIR O GARANTIR:** consisteix en el conjunt de mesures que ha d'adoptar l'aparell del poder públic per a permetre el ple gaudi i exercici dels drets humans. La garantia té diverses expressions que podem vincular directament amb la corrupció: la prevenció, la protecció, la investigació i la sanció.
 - **Prevenir:** l'administració ha d'adoptar totes les mesures necessàries i adequades per a prevenir els fets de corrupció que poden comportar, entre altres, violacions de drets humans. Així mateix, s'han d'adoptar les mesures necessàries per a provocar els canvis culturals que es requereixen per a superar els factors d'aquest tipus que fomenten i permeten la corrupció.
 - **Protegir:** l'administració ha d'adoptar totes les mesures necessàries i eficaces per a protegir a les víctimes de la corrupció. Es tracta de mesures institucionals (legislació, recursos eficaços, procediments ràpids i accessibles) i organitzatives (sistemes d'alerta ràpida, avaluació de riscos) per a garantir una adequada

protecció als qui afecta la corrupció directament i als qui la denuncien i combaten. Aquestes mesures van des d'actuacions específiques de protecció de persones amenaçades fins a polítiques destinades a crear ambients propicis per a fomentar la tasca de les persones alertadores.

- **Investigar i sancionar:** l'administració té el deure d'adoptar les mesures eficaces destinades a investigar i sancionar els actes de corrupció. Quan no es prenen aquestes mesures es va configurant un context d'impunitat que facilita i promou la repetició dels il·límits. L'administració està obligada a reaccionar eficaçment per a evitar que es creï un context o una cultura d'impunitat que fomenti actes de corrupció.
- **REPARAR:** si no es compleixen les obligacions anteriors, sorgeix l'obligació de reparar integralment a les víctimes. Consisteix a fer-se càrrec de les conseqüències d'aquest acte o omissió il·límits, adoptant mesures de restitució, satisfacció, compensació i garanties de no repetició respecte de la víctima directa, indirecta o remota i la societat en el seu conjunt. Per a reparar el dany provocat a les víctimes és necessari determinar adequadament l'origen de l'actuació il·límita dels agents estatals. Aquesta és l'única forma en què les administracions poden reparar de manera integral el dany i prevenir que aquest torni a produir-se.
- **GARANTIA DE NO REPETICIÓ:** Amb la incorporació de les mesures de garantia de no repetició es busca incrementar la legitimitat de la lluita contra la corrupció i poder fer un seguiment de l'actuació de l'administració. Per exemple, pot exigir-se l'adequació de la legislació interna, la derogació de determinada normativa, la formació del funcionariat en matèria de drets humans i la informació sobre els resultats d'aquests processos de formació. Altres mesures en la lluita contra la corrupció podrien ser: mesures d'accés a la informació -eina essencial en el control de l'autoritat i, per tant, en la prevenció de la corrupció-; les campanyes de conscienciació i sensibilització a agents clau i a la societat en general sobre la importància de les persones alertadores; o la resposta efectiva de l'administració per a investigar i sancionar els actes de violència en contra de denunciants d'actes de corrupció.

3. RECOMANACIONS PER A AVANÇAR EN L'APLICACIÓ DE L'EBDH A LA LLUITA CONTRA LA CORRUPCIÓ

1. Enfortir el vincle i les sinergies entre les mesures de protecció dels drets humans i les estratègies de lluita contra la corrupció, sense perdre la independència de cadascuna.
2. Incorporar i desenvolupar l'enfocament basat en drets humans en la implementació de les estratègies de lluita contra la corrupció per a, entre altres coses, posar l'estructura jurídica de protecció contra les violacions de drets humans al servei de la lluita contra la corrupció.
3. Transversalitzar l'enfocament de gènere en les polítiques i estratègies anticorrupció, garantint activament la participació de les dones, generant mecanismes de seguiment sensibles al gènere i dotant econòmicament aquestes estratègies perquè es puguin implementar.
4. Dissenyar i implementar de manera consensuada un mecanisme de transparència i informació que doni i visibilitzi dades objectives i concretes sobre la quantia total dels diners desviats per actes de corrupció que permeti mesurar l'impacte real en els drets humans.
5. Implantar estàndards per a la determinació de l'existència de possibles violacions de drets humans a partir de la comissió d'actes de corrupció i, amb això, prevenir i alertar d'aquesta realitat al personal de l'administració implicat en la lluita anticorrupció seguint els passos proposats.
6. Explorar el fenomen de la corrupció més enllà dels límits econòmics i de gestió pública, i establir les diferents dimensions que conformen la relació entre corrupció i drets humans; qüestió rellevant a l'hora de dissenyar, implementar i controlar les polítiques públiques destinades a prevenir i reprimir la corrupció com a part de la plena garantia dels drets humans en una societat democràtica.
7. Incorporar el respecte, la promoció, la protecció i la garantia dels drets humans com a béns jurídics protegits pels delictes relacionats amb actes de corrupció per a poder transitar cap a la centralitat de les víctimes.
8. Dur a terme formacions, campanyes de sensibilització i de comunicació entre el funcionariat de les diverses administracions i entre la ciutadania, en nom d'una major sensibilització social en la lluita contra la corrupció des d'un enfocament de gènere i basat en drets humans. Aquesta tasca de sensibilització social s'hauria d'estendre també al paper dels mitjans de comunicació i a la protecció de les persones alertadores.

CORRUPCIÓ I DRETS HUMANS

Compartir agendas per al bon govern

La corrupció comporta sempre conseqüències negatives per als drets humans, en tant que genera interrogants sobre l'efectivitat de les normes i dels mecanismes habilitats per a exigir el seu respecte.

La corrupció obstaculitza la plena efectivitat de la democràcia i l'Estat de dret i dificulta que els Estats i les administracions compleixin amb les seves obligacions en matèria de drets humans.

La corrupció afecta a les persones, les comunitats i la societat en el seu conjunt. No és possible pensar-la com un il·lícit sense víctimes: les administracions tenen l'obligació d'identificar-les, determinar el dany causat i prendre les mesures oportunes per a la seva reparació integral.

Mentre les estratègies anticorrupció poden tenir un efecte positiu en l'exercici dels drets humans, el foment dels drets humans redueix les oportunitats de corrupció.

La corrupció transgredeix el principi d'igualtat i no discriminació. Crea distincions que exclouen, restringeixen o prefereixen, impedit l'exercici igualitari de drets.

Enfocament de gènere i basat en els drets humans. Avantatges de la seva aplicació en la lluita anticorrupció

VULNERACIONS DE DRETS HUMANS

per actes de corrupció

DIRECTA

L'acte corrupte es realitza deliberadament i incideix directament en la violació d'un dret o impedeix l'accés a un dret.

Un suborn a un jutge o a una jutgessa afecta immediatament la seva independència i imparcialitat i, per tant, viola el dret a un judici just.

INDIRECTA

L'acte corrupte és un factor essencial en una cadena d'esdeveniments que condueixen a la violació d'un dret, contribuint-hi així de manera determinant.

Qui exerceix la funció pública permet la importació il·legal de deixalles tòxiques a canvi d'una contrapartida. Les deixalles són situades prop d'una ciutat, afectant la salut i la vida de les persones.

REMOTA

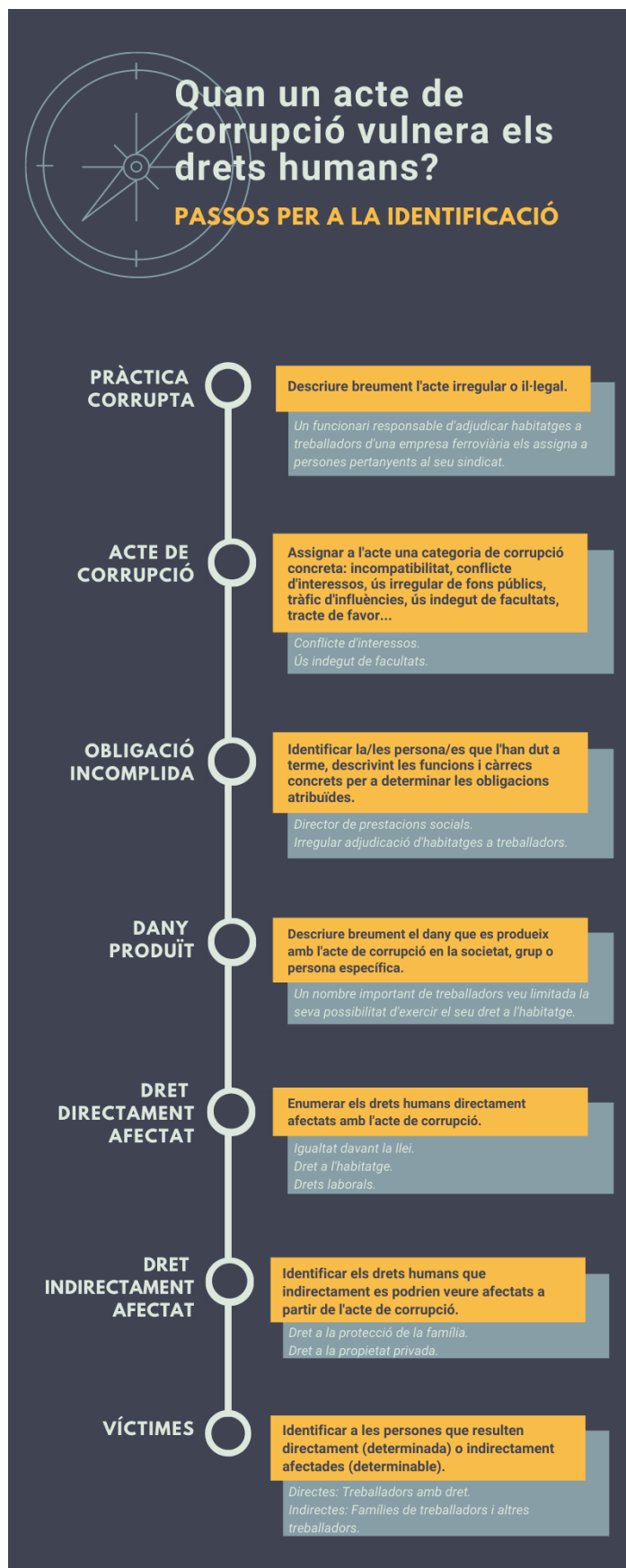
L'acte corrupte és un factor entre molts altres que contribueixen al fet que es produeixi la vulneració d'un dret, però no pot establir-se una relació causal determinant.

Si personal de l'administració pública denegues de manera injustificada una targeta sanitària a una persona immigrant i aquesta acudeix a una clínica privada on pateix una mala praxi amb seqüeles per a la seva salut. L'acte corrupte de denegació de la targeta constitueix un factor, entre molts altres, en l'afectació del dret a la salut.

Per a aplicar el marc conceptual dels drets humans, amb potencial efecte legal, és necessari distingir entre aquelles pràctiques corruptes que suposen una violació dels drets humans d'aquelles que tenen un impacte en els drets humans.

La majoria d'actes de corrupció afecten la igualtat i la no discriminació.

Quan un acte de corrupció vulnera els drets humans? Passos per a la identificació

OBLIGACIONS DE L'ADMINISTRACIÓ

en matèria de drets humans

RESPECTAR

- Abstenir-se de realitzar qualsevol acció que vulneri els drets humans.

COMPLIR I GARANTIR

Prevenir

Protegir

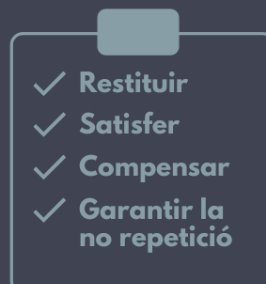
Investigar i sancionar

- Adoptar les mesures necessàries per a assegurar el ple exercici dels drets humans.

REPARAR

- Deure de reparar el dany causat a les víctimes, davant l'incompliment de les obligacions anteriors.

Davant la vulneració d'un dret humà per un acte de corrupció, l'administració incorre en responsabilitat - per acció o omissió - i té l'obligació de complir amb la norma vinculant en matèria de drets humans i de reparar a la/les víctima/es.

Ribes 3
08013 Barcelona
T +34 935 545 555
bustiaoac@antifrau.cat
www.antifrau.cat

